

Φυματίωση

Μπότσα Ευανθία MD, PhD

Παιδίατρος - Λοιμωξιολόγος

Επιμελήτρια β΄

Α΄ Παν/κη Παιδιατρική Κλινική Παίδων Αγία Σοφία

GLOBAL BURDEN

TB is one of the world's top health challenges:

MORE THAN 2 BILLION PEOPLE, equal to a **QUARTER** of the world's population are **infected with TB**

EACH YEAR

1.5 MILLION DEATHS

9 MILLION NEW CASES

Despite our best efforts...

...there is an **unacceptable low rate** of decline in incidence each year

EACH DAY

24,000 NEW CASES

4,000 DEATHS

8,000 MISSED

REACHING ALL PEOPLE WITH TB WITH QUALITY CARE

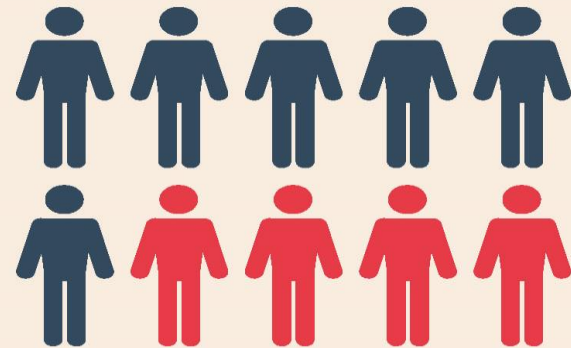

IN 2017

10 MILLION PEOPLE **FELL ILL WITH TB**

**6.4 MILLION PEOPLE WERE
OFFICIALLY RECORDED BY
NATIONAL REPORTING SYSTEMS**

**3.6 MILLION PEOPLE WERE
UNDIAGNOSED, OR DETECTED
BUT NOT REPORTED**

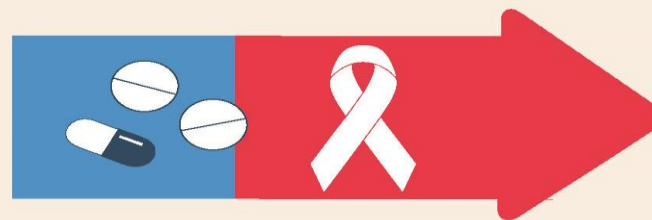

Better reporting, diagnosis and access to care will close this gap

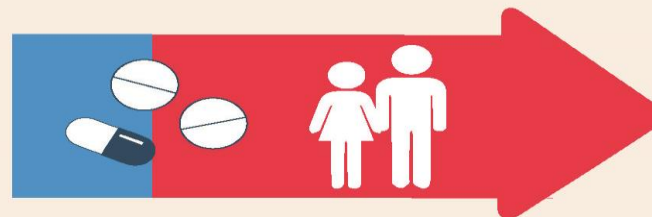
EXPANDING ACCESS TO TB PREVENTIVE TREATMENT

ONLY **36%**
OF PEOPLE NEWLY ENROLLED IN
HIV CARE WERE STARTED ON **TB**
PREVENTIVE TREATMENT

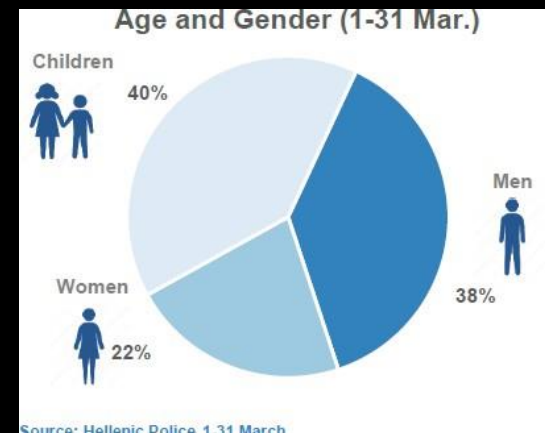
ONLY **23%**
OF **CHILDREN** UNDER 5 YEARS,
ESTIMATED TO BE ELIGIBLE FOR **TB**
PREVENTIVE TREATMENT WERE
STARTED ON IT.

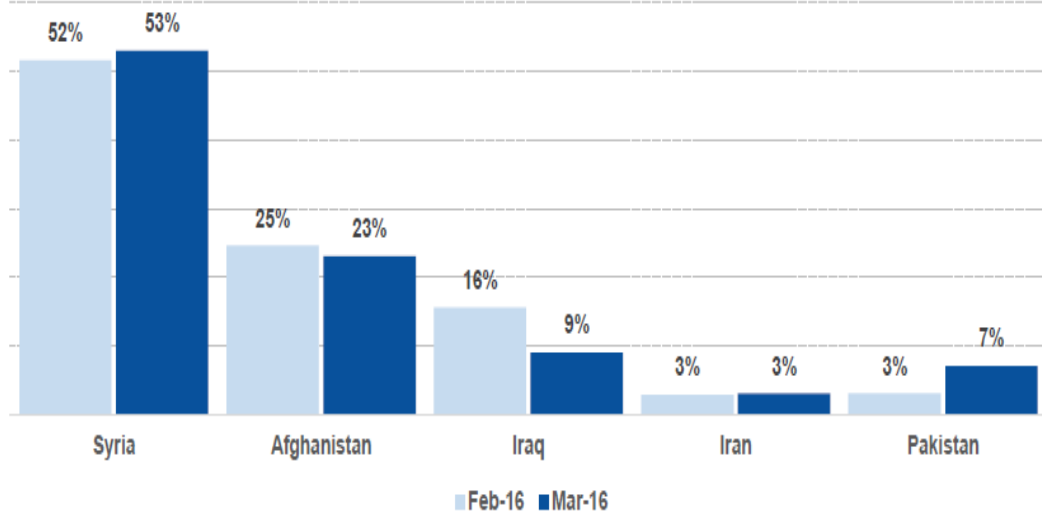
WHO recommends preventive treatment for people living with HIV and all contacts living in households with TB (including children under 5 years)

Πρόσφατο μεταναστευτικό κύμα >1.000.000

Top nationalities of arrivals in Greece

Source: Hellenic Police, Hellenic Coast Guard

Επίπτωση στις χώρες προέλευσης:

Συρία 17/100.000

Ιράκ 43/100.000

Αφγανιστάν 189/100.000

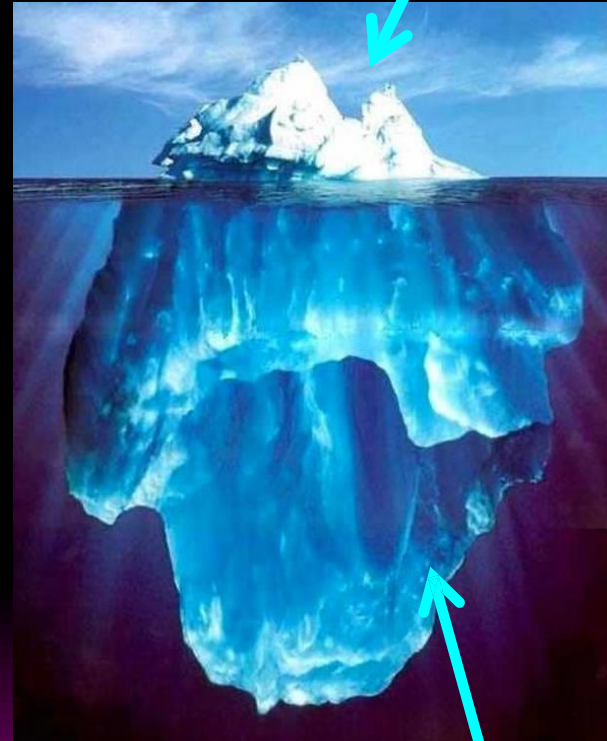
Μετανάστευση και φυματίωση

- ✓ Η ΤΒ στις ανεπτυγμένες χώρες εκδηλώνεται κυρίως μεταξύ μεταναστών
- ✓ Συνήθως η λοίμωξη έχει μεταδοθεί στην χώρα προέλευσης
- ✓ Συνήθως ενεργοποίηση παλαιάς λοίμωξης τα πρώτα 5 χρόνια μετά την άφιξη στην χώρα προορισμού
- ✓ Γονοτυπικές μελέτες δείχνουν ότι η μετάδοση της ΤΒ ακόμα και μεταξύ μεταναστών είναι περιορισμένη στις ανεπτυγμένες χώρες
- ✓ Η ανίχνευση των περιπτώσεων ενεργού νόσου και μόνο δεν αρκεί
- ✓ Ο προσυμπτωματικός έλεγχος για λανθάνουσα φυματίωση σημαντικός

Η σημασία της λανθάνουσας φυματίωσης

Ενεργός TB: 9×10^6 περιπτώσεις

- Δεξαμενή ανάπτυξης νέων περιπτώσεων ενεργού νόσου
- Η διάγνωση και η αντιμετώπιση της λανθάνουσας TB είναι σημαντική για το μελλοντικό έλεγχο της νόσου

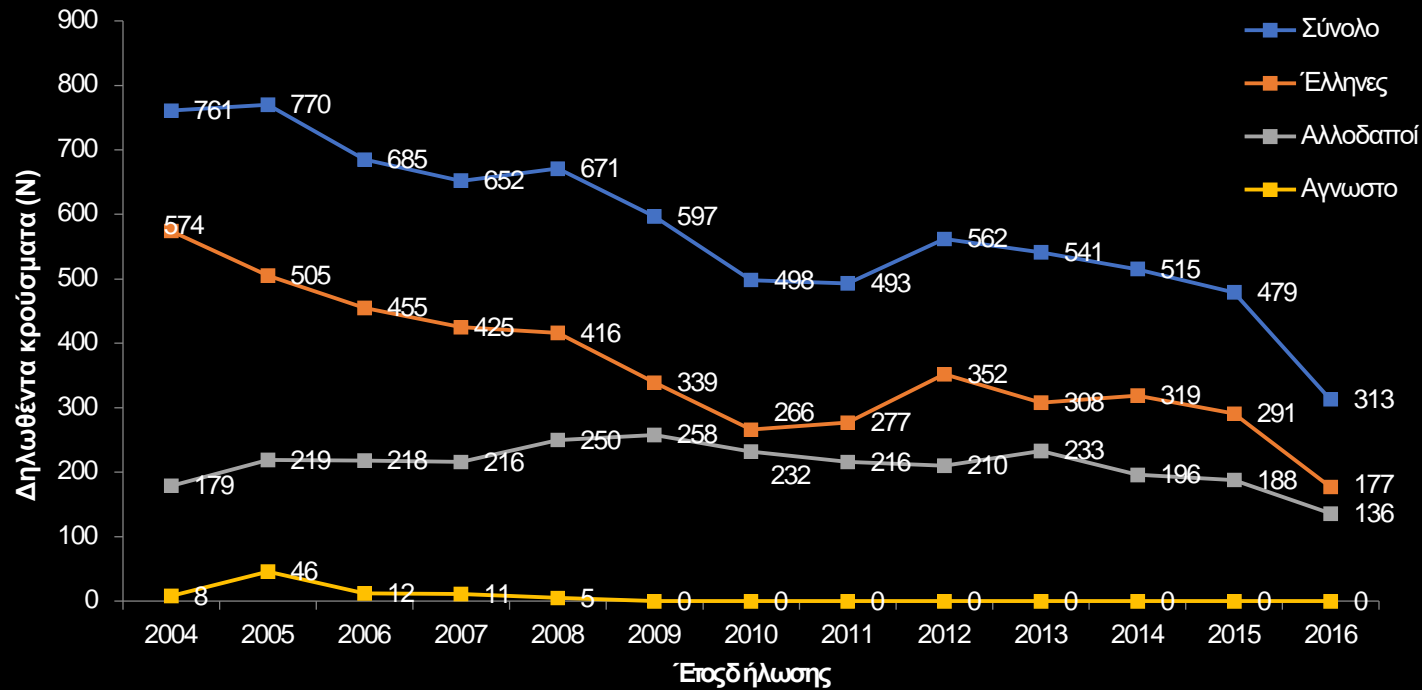

Λανθάνουσα φυματίωση
1/3 του πληθυσμού της γης

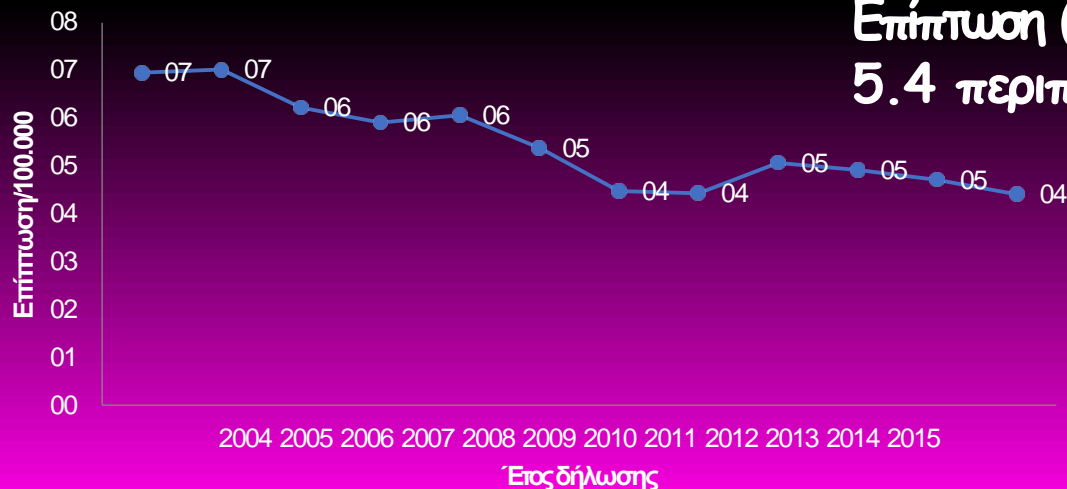

Επιδημιολογία της φυματίωσης στην Ελλάδα

Επίπτωση (2000-2009):

5.4 περιπτώσεις/ 100.000 παιδιά < 14γ

Επιδημιολογία της φυματίωσης στα παιδιά

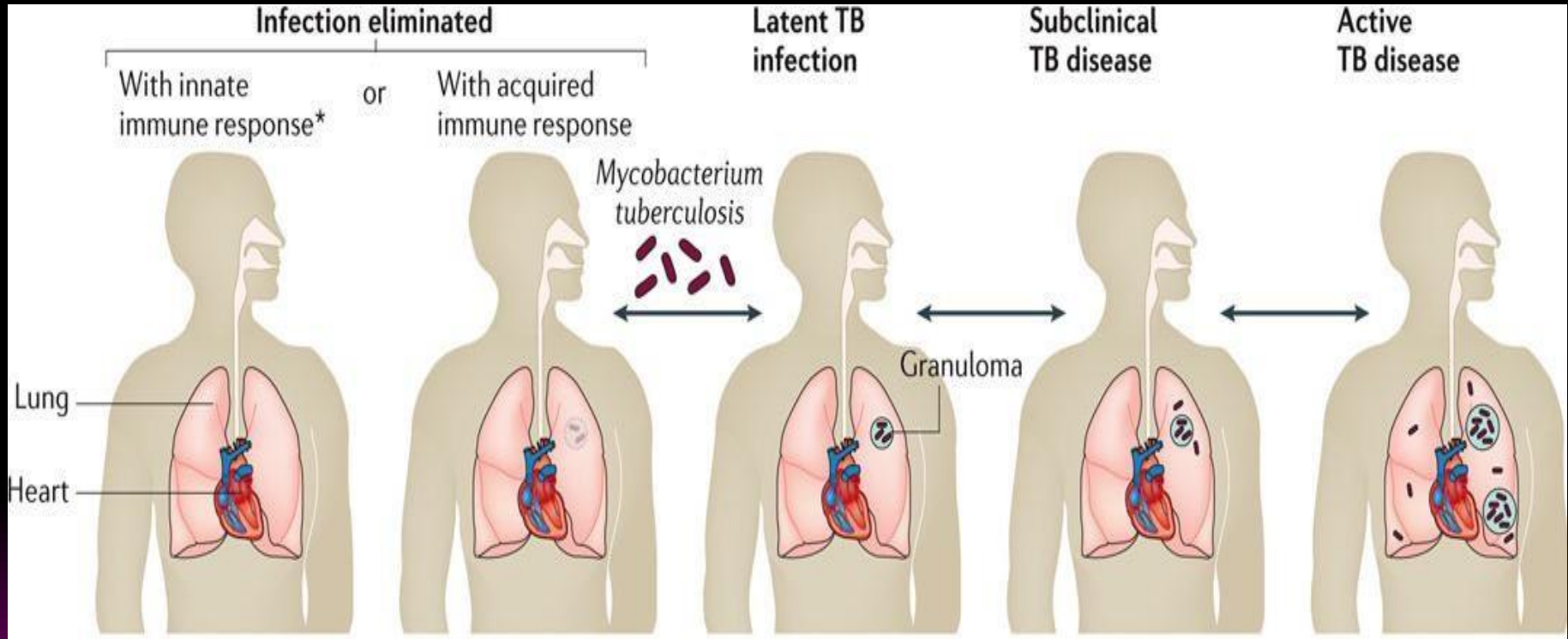
- 6% του συνόλου της νόσου παγκόσμια (<5% σε ανεπτυγμένες περιοχές 15 έως 20% σε ενδημικές περιοχές)
- Μέχρι πρόσφατα η νόσος είχε υποεκτιμηθεί.
- Η επιδημιολογική επιτήρηση εστιάζοταν σε ενήλικους με άμεσο επίχρισμα πτυέλων (+)
- Παιδιά HIV(+) έχουν × 20 φορές κίνδυνο να αναπτύξουν νόσο και υψηλότερο κίνδυνο θανάτου
- Συνέπειες φυματίωσης πολύ σοβαρές στα παιδιά

Κίνδυνος MDR TB στα παιδιά υπολογίσθηκε ίσος με τον αντίστοιχο των ενηλίκων που δεν έχουν λάβει προηγουμένως θεραπεία (3,5%)

Η φυματίωση των παιδιών διαφέρει από τη νόσο των ενηλίκων

- Παιδιά με λανθάνουσα φυματιώδη λοίμωξη αναπτύσσουν **συχνότερα** νόσο
- Διαφορετική μορφή πνευμονικής νόσου (**σπάνια σπήλαια**): αποτέλεσμα πρωτολοίμωξης
- **Μεγαλύτερη πιθανότητα εξωπνευμονικής διασποράς**
- **Νόσος με μικρότερο μικροβιακό φορτίο**
- **Δυσκολότερη η διάγνωση**: ασαφή σημεία και συμπτώματα, δυσκολία λήψης επαρκών δειγμάτων
- **Οι καλλιέργειες σπανιότερα θετικές**

Το κλινικό εύρος της φυματίωσης:
Από τη λοίμωξη με το *Mycobacterium tuberculosis* μέχρι την ενεργό νόσο

Παράγοντες κινδύνου για ΤΒ νόσο

α. Πρόσφατη επαφή

β. Ηλικία

	Διάχυτη φυματίωση/ μηνιγγίτιδα	Πνευμονική ΤΒ	Νόσος (-)
< 1 έτους	10% - 20%	30% - 40%	50%
1- 2 ετών	2% - 5%	10% - 20%	75% - 80%
> 2 - 5 ετών	0.5%	5%	95%
> 5 – 10ετών	< 0.5%	2%	98%
> 10 ετών	<0.5%	10% - 20%	80% - 90%

γ. Δυστροφία

Marais BJ et al. AJRCCM2006;173:1078

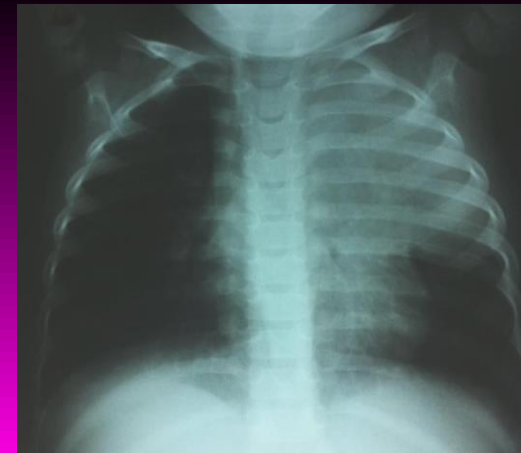
δ. Ανοσιακή ανεπάρκεια -

- HIV λοίμωξη × 20 φορές υψηλότερος κίνδυνος έως 10% των HIV (+) με λανθάνουσα ΤΒ αναπτύσσουν νόσο κάθε χρόνο
- Ανοσοκαταστολή: χημειοθεραπεία, κορτικοστεροειδή, αντι- TNF factors

ε. Χρόνια νόσος κακοήθεια, νεφρική ανεπάρκεια, διαβήτης

Πνευμονική φυματίωση

- Συνήθως ασυμπτωματικοί οι ασθενείς
- Βήχας, εκπνευστικός συριγμός, ↓ όρεξη, κόπωση
- Απώλεια βάρους, νυκτερινοί ιδρώτες (σπάνια)
- Απεικονιστικά
  - **πυλαία αδενίτιδα**
  - **Παρεγχυματική βλάβη**
    - Τμηματική ατελεκτασία ή υπεραερισμός
    - Κυψελιδική πύκνωση
    - Διάμεσες διηθήσεις
    - Βρογχεκτασίες

Εξωπνευμονική φυματίωση (9% - 23%)

- ❖ Επιφανειακή λεμφαδενίτιδα
- ❖ Πλευριτική
- ❖ Μηνιγγική
- ❖ Οστεοαρθρική
- ❖ Κεχροειδής

Φυματιώδης μηνιγγίτιδα (2%)

Υποξεία εισβολή (1-4 εβδομάδες)

Συμπτώματα

- Υψηλός πυρετός
- Έμετοι
- Λήθαργος
- Κεφαλαγία, σπασμοί

Φυσική εξέταση

- Αυχενική δυσκαμψία
- παρέσεις κρανιακών νεύρων
- Υδροκέφαλος
- Ημιπάρεση

Στάδια

- I (πυρετός, ανησυχία, υπνηλία, όχι εστιακά νευρολογικά)
- II (μη ειδικά συμπτώματα με νευρολογικά ευρήματα)
- III (↓↓ επίπεδο συνείδησης και εστιακά νευρολογικά)

Πρόγνωση

Θνητότητα 10% - Σοβαρές επιπλοκές 70%

Κεχροειδής φυματίωση

- Υποξεία εισβολή
- Συμπτώματα: πυρετός, βήχας, ανορεξία, απώλεια βάρους,κακουχία
- Φυσική εξέταση:
  - Ηπατοσπληνομεγαλία
  - Γενικευμένη λεμφαδενοπάθεια
  - αναπν. δυσχέρεια, διάσπαρτοι υγροί ρόγχοι, συριγμός
- α/α Θώρακος: διάχυτες μικροοζώδεις βλάβες

Άλλες μορφές εξωπνευμονικής φυματίωσης

- Οστεοαρθρική φυματίωση (1.4%)
  - 6-18 μήνες μετά πρωτολοίμωξη
  - διάμεση ηλικία 6 ετών
  - Σπόνδυλοι, γόνατα, ισχία, αγκώνες

- Άλλες

Γαστρεντερικό

Οφθαλμοί

Ουροποιητικό

Περικάρδιο

Δέρμα

Μέσον ους

Συγγενής φυματίωση

- Αιματογενώς (πλακούντας) (πνεύμονες, ήπαρ)
- Εισρόφηση αμνιακού υγρού (πνεύμονες, γαστρ/κό)
- Διάγνωση (≥1 από τα παρακάτω)
  - Βλάβες την πρώτη εβδομάδα της ζωής
  - Πρωτοπαθές σύμπλεγμα ή κοκκιώματα στο ήπαρ
  - ΤΒ λοίμωξη γεννητικού συστήματος μητέρας ή του πλακούντα
- Κλινική εικόνα (δδ από άλλες συγγενείς λοιμώξεις)
  - Ηπατοσπληνομεγαλία, πυρετός, αναπν/κή δυσχέρεια λεμφαδενοπάθεια
  - α/α θώρακος: κεγχροειδής λεμφαδενοπάθεια, παρεγχυματικές διηθήσεις

Έλεγχος της φυματίωσης

Έγκαιρη διάγνωση/θεραπεία ενεργού φυματίωσης

- Μείωση νοσηρότητας και θνησιμότητας
- Μείωση μετάδοσης του *Mtb*

Διάγνωση και θεραπεία Λανθάνουσας Φυματίωσης

- Προστασία ατομικής υγείας
- Μείωση της δεξαμενής των ενηλίκων πασχόντων από πνευμονική ΤΒ στο μέλλον

Πρόληψη

- Εμβολιασμός
- Μέτρα πρόληψης κατά μετάδοσης της λοίμωξης
- Πρόληψη πνευμονικής ΤΒ ενηλίκου και μείωση της μετάδοσης της νόσου

Η διάγνωση της φυματίωσης στα παιδιά μπορεί να καθυστερήσει

Συχνά μη τυπική κλινική εικόνα

Απαιτείται:

- υψηλός δείκτης υποψίας
- γνώση των κλινικών μορφών της νόσου
- αναζήτηση παραγόντων κινδύνου

(χώρα προέλευσης, ενήλικος με ύποπτα συμπτώματα
χρόνιο βήχα, απώλεια βάρους)

Δύσκολη η διάγνωση της φυματίωσης στα παιδιά

- Κλινικά και απεικονιστικά ευρήματα: μη ειδικά
- Διάγνωση με βάση κλινικό score: χαμηλή αξιοπιστία
- Συχνά συνυπάρχει HIV λοίμωξη
- Η λήψη επαρκών δειγμάτων δυσχερής
- Νόσος με χαμηλό μυκοβακτηριδιακό φορτίο
  - Επίχρισμα (+) στο 10-15%
  - Καλλιέργεια (+) σε < 40%

Διάγνωση της φυματίωσης στα παιδιά

- Η βακτηριολογική επιβεβαίωση της διάγνωσης συχνά δεν είναι δυνατή
- Σε μη-ενδημικές περιοχές η διάγνωση συχνά βασίζεται σε:
  - Ιστορικό στενής επαφής με πάσχοντα ενήλικο
  - Θετική Mantoux /IGRA
  - Απεικονιστικά ευρήματα
- Σε ενδημικές περιοχές η διάγνωση βασίζεται στα συμπτώματα (μέθοδοι υπολογισμού κλινικού core):
  - Πνευμονική φυματίωση
  - Επίμονος βήχας ή συριγμός > 2 εβδομάδες
  - Δυστροφία ή απώλεια βάρους
  - Κόπωση ή μειωμένη δραστηριότητα

Ευαισθησία 63%

Ειδικότητα 90%

Θετική προσδ αξία 90%

Marais BJPediatrics 2006

Μέθοδοι διάγνωσης φυματίωσης

Ανοσοδιαγνωστικές

Θετικές σε ενεργό
λανθάνουσα TB

- Mantoux TST
- IGRAs
(Interferon gamma
release assays)
- Ορολογικές

Μικροβιολογικές

Διάγνωση
ενεργού TB

- Μικροσκοπική
εξέταση επιχρίσματος
- Καλλιέργεια
- Μοριακές μέθοδοι
- Άλλες υπό μελέτη

Η δερμοαντίδραση Mantoux

- **Πλεονεκτήματα**

- Χαμηλό κόστος
- Δεν απαιτείται εργαστήριο

- **Μειονεκτήματα**

- Απαιτείται 2^η επίσκεψη
- Διαφοροποίηση ερμηνείας ανάλογα με τον εξεταστή
- Ψευδώς θετικά μετά BCG, λοίμωξη από άτυπα μυκοβακτηρίδια
- Μειωμένη ευαισθησία σε μικρής ηλικίας ή ανοσοκατεσταλμένους ασθενείς

IGRAS

- Ανίχνευση ιντερφερόνης γ μετά από διέγερση των λεμφοκυττάρων του ασθενούς με ειδικά αντιγόνα
- Απροσδιόριστο αποτέλεσμα οφείλεται συνήθως σε μη επαρκή απάντηση στο μιτογόνο
- Αίτια απροσδιόριστου αποτελέσματος:
  - μικρή ή πολύ μεγάλη ηλικίας
  - ανοσοανεπάρκεια / ανοσοκαταστολή
  - υποσιτισμός, δυστροφία
  - τεχνικοί λόγοι (μακρός χρόνος μέχρι την επεξεργασία του δείγματος, χαμηλή θ περιβάλλοντος)

Ποιος ο ρόλος των IGRAs στη διάγνωση της φυματίωσης στα παιδιά

- Μικρά (<5 ετ) ή ανοσοκατεσταλμένα παιδιά, υψηλή υποψία λοίμωξης ή νόσου: σε συνδυασμό με τη Μαντουχ ώστε να αυξηθεί η ευαισθησία
  - Μεγαλύτερα, ανοσοεπαρκή, ιδιαίτερα εάν BCG(+), χαμηλού κινδύνου για TB :αντί της Μαντουχ - αύξηση της ειδικότητας της διάγνωσης
- ✓ Οι IGRAs δεν έχουν θέση στη μικροβιολογικά επιβεβαιωμένη νόσο
- ✓ Το αρνητικό αποτέλεσμα IGRA δεν αποκλείει ενεργό ή λανθάνουσα TB
- ✓ Οι IGRAs δεν μπορούν να κάνουν διάκριση μεταξύ ενεργού και λανθάνουσας TB

Δεν συστήνονται από τον Π.Ο.Υ σε χαμηλού/μέσου εισοδήματος χώρες

Μικροβιολογική διάγνωση: τι δείγματα μπορούν να εξεταστούν;

Προκλητά πτύελα

ENY

Ρινοφαρυγγικές εκκρίσεις (αναρρόφηση)

Βρογχοκυψελιδικό έκπλυμα (BAL)

Μυελός των οστών

Συλλογή γαστρικού υγρού

Αίμα

Ούρα

Fine needle aspirate (FNA)

κόπρανα

Σύγχρονες μικροβιολογικές μέθοδοι στη διάγνωση της ΤΒ: υγρά καλλιεργητικά υλικά

Τα υγρά καλλιεργητικά υλικά υπερτερούν των στερεών (Lowenstein-Jensen):

- βραχύτερος χρόνος θετικοποίησης 13ημ vs 26ημ
- υψηλότερη ευαισθησία 88% vs 76%

Αυτοματοποιημένα συστήματα με υγρά θρεπτικά υλικά :

Bactec MGIT 960 BD (fluorescence)**

Bactec 460 (Radiometric)

BacT/ALERT 3D Bionerieux (colorimetric)

VersaTREK (manometric)

Gruciani M JCM 2004; Perez Porcuna TM PIDJ 2013; Brittle W J Clin Microbiol 2009

Μοριακές δοκιμασίες: Xpert

- Αυτοματοποιημένη real-time PCR: ταχεία ταυτοποίηση M.tb και αντοχής στη RIF
- Ελάχιστοι χειρισμοί στο δείγμα
- Ενισχύει το γονίδιο rpoB (αντοχή στη RIF)
- Αποτέλεσμα εντός 1h + 45'

Αξιοπιστία σε ενηλίκους

Ευαισθησία Ειδικότητα

Χpert ως αρχικό test αντί της μικροσκόπησης

88%

98%

TB με επίχρισμα (+), καλλιέργεια (+)

98%

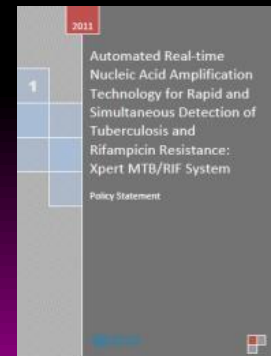
NA

TB με επίχρισμα (-), καλλιέργεια (+)

68%

98%

Steingart KR et al Cochrane Database Syst Rev. 2013

Βασικές αρχές αντι-φυματικής αγωγής

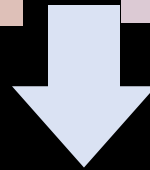
Φάρμακα δραστικά κατά
ενεργά
πολλαπλασιαζόμενων
μυκοβακτηριδίων
(βακτηριοκτόνα)

- Isoniazid (I)
- Rifampicin (R)

+

Φάρμακα κατά βραδέως
πολλαπλασιαζόμενων
μυκοβακτηριδίων
(αποστείρωση)

- Rifampicin (R)
- Pyrazinamide (P)
- Ethambutol (E)

Μείωση μυκοβακτηριακού φορτίου

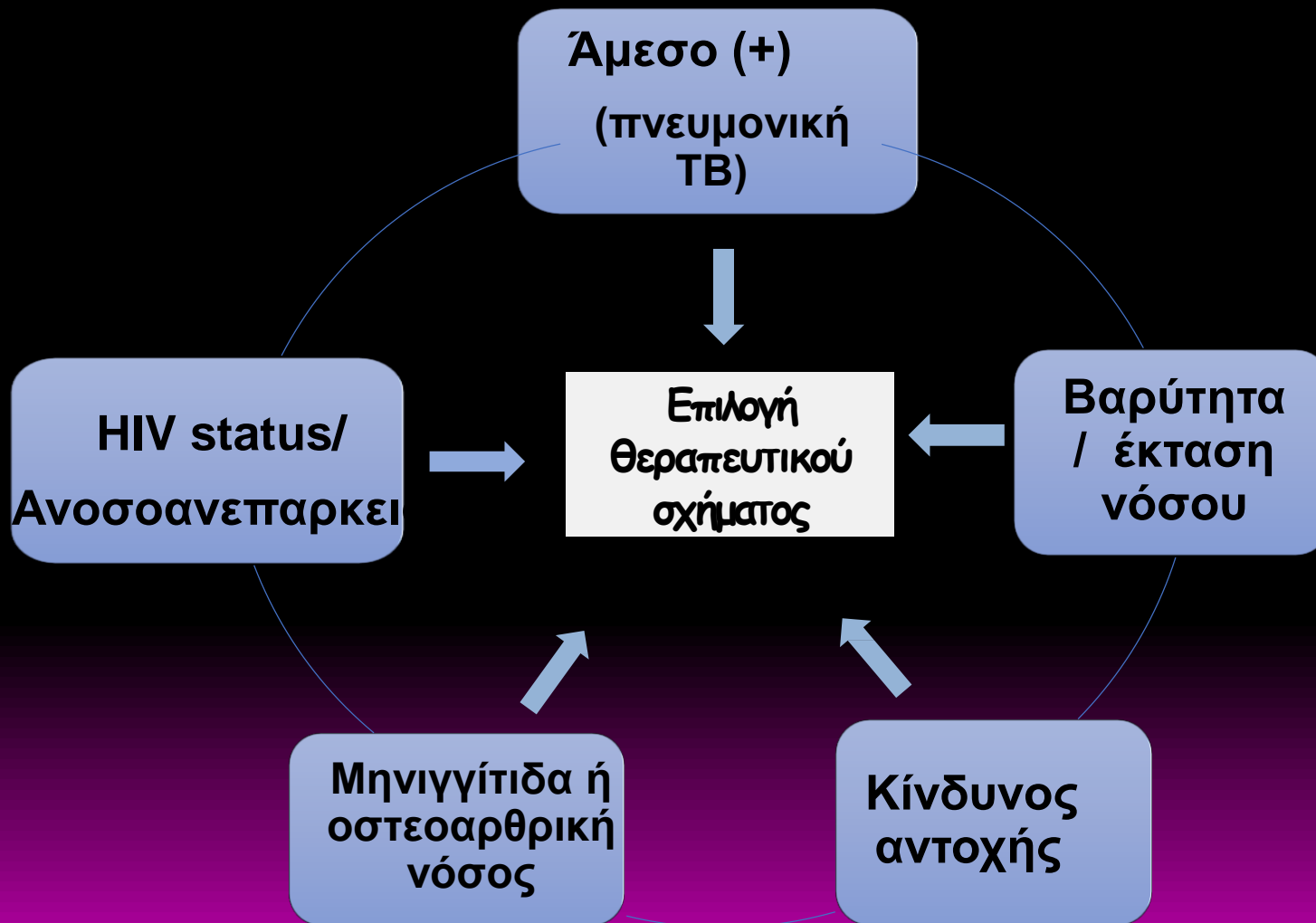
Κλινική βελτίωση

Μείωση μεταδοτικότητας

Πρόληψη υποτροπής

Πρόληψη αντοχής

Επιλογή και διάρκεια θεραπευτικού σχήματος

Θεραπεία φυματίωσης στα παιδιά

Διάγνωση	Εντατική φάση	Φάση συνέχισης
Πνευμονική και εξωπνευμονική φυματίωση	2 μήνες INH+RIF+PZA+EMB	4 μήνες INH+RIF
Πνευμονική φυματίωση και HIV λοίμωξη	2 μήνες INH+RIF+PZA+EMB	4 μήνες INH+RIF
TB μηνιγγίτιδα	2 μήνες INH+RIF+PZA+Αμινογλυκοσίδη ή Εθειοναμίδη	7-9 μήνες INH+RIF
Οστεοαρθρική TB	2 μήνες INH+RIF+PZA+EMB	7-9 μήνες INH+RIF

(Infectious Diseases Society of America 2016

Αμερικανική Ακαδημίας Παιδιατρικής 2015 – Red Book)

Λανθάνουσα TB

Παραμονή της ειδικής T-κυτταρικής ανοσιακής απάντησης (Μαντουχ, IGRA) χωρίς ευρήματα στην κλινική εξέταση και στον απεικονιστικό έλεγχο

Θεραπεία μειώνει

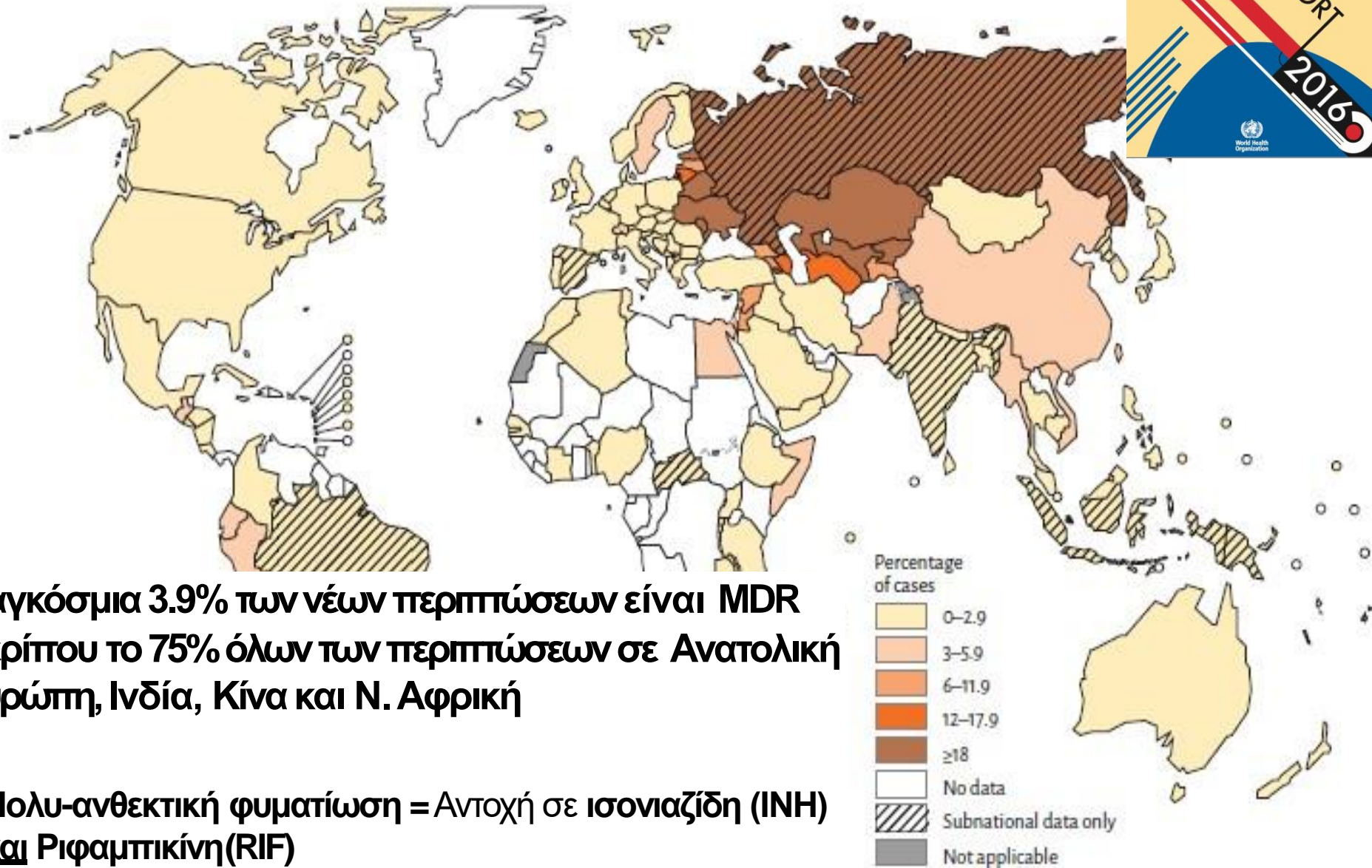
- ❖ Κίνδυνος ανάπτυξης ενεργού TB
- ❖ Μελλοντικοί ενήλικες με ενεργό TB
- ❖ Διασπορά της νόσου

Θεραπεία Λανθάνουσας TB		
INH	9 μήνες	ATS, CDC, IDSA, AAP
INH	6 μήνες	UK
INH+ RIF	3 μήνες*	UK
RIF	6 μήνες	Σε αντοχή-δυσανεξία στην INH
INH + Rifapentine	12 εβδομάδες (1 δόση/εβδομάδα)	

Το πρόβλημα της πολυ-ανθεκτικής φυματίωσης (multi-drug resistant TB, MDR)

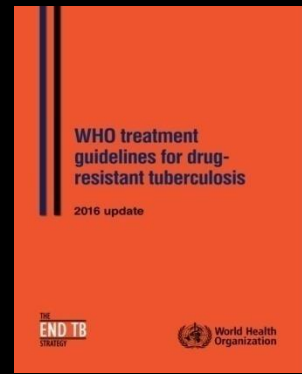
Percentage of new TB cases with MDR-TB^a

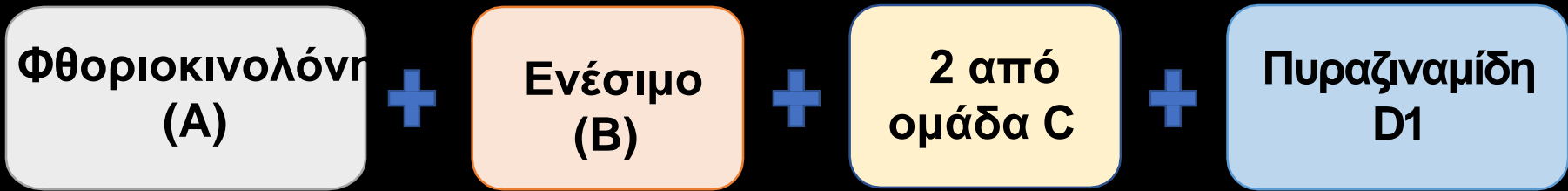
Παγκόσμια 3.9% των νέων περιπτώσεων είναι MDR
Περίπου το 75% όλων των περιπτώσεων σε Ανατολική
Ευρώπη, Ινδία, Κίνα και Ν. Αφρική

Πολυ-ανθεκτική φυματίωση = Αντοχή σε ισονιαζίδη (INH)
και Ριφαμπικίνη (RIF)

Αναθεωρημένες συστάσεις αντιμετώπισης της ανθεκτικής φυματίωσης - 2016

A. MDR-TB ή αντοχή στη RIF: τουλάχιστον 5 φάρμακα

B. και ενίσχυση με

high-dose INH
και/ή EMB (D1)

Διάρκεια Θεραπείας: **9-12 μήνες**

- ❖ Βελτίωση καταγραφής/αναφοράς
- ❖ Πιο αποτελεσματική ανίχνευση επαφών από τα συστήματα δημόσιας υγείας ιδιαίτερα σε ανθεκτική νόσο
- ❖ Νέα, αποτελεσματικά, ασφαλή φάρμακα
- ❖ Βραχύτερα σχήματα
- ❖ Πιο αποτελεσματικές δοκιμασίες ταχείας διάγνωση
- ❖ Μελέτες προληπτικής θεραπείας σε MDR-TB επαφές
- ❖ Παιδιατρικές μελέτες για ιδανικά σχήματα/διάρκεια θεραπείας
- ❖ Σκευάσματα για παιδιά

Ευχαριστώ

